

Debatt

Tf redaktör Olle Råde 0733-50 65 24 | E-post: debatt@gp.se

Följ GP DEBATT på Twitter @GPDebatt

Folkhälsa

Vad som krävs nu i alkoholpolitiken är en kraftigt förstärkt satsning, särskilt på de förebyggande insatserna.

Inför minimipriser på alkohol – och rädda liv

Alkohol är fortfarande den substans som orsakar flest skador bland både unga och vuxna i Sverige. Nu är det är hög tid att börja använda priset på alkohol mer strategiskt i syfte att förebygga alkoholskador, skriver Sven Andréasson och Pi Högberg, Alkoholpolitiskt forum.

Den 15 juni ska riksdagen fatta beslut om regeringens proposition om en strategi för alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar (ANDTS). Propositionen innehåller många välvilliga skrivningar, men dess förslag är otillräckliga. ANDTS är i stor utsträckning frågor som rör unga vuxna. Det är under denna period i livet som merparten av vanorna etableras och det är också under dessa år det skadliga bruket och beroendet är som mest utbrett.

I en aktuell vetenskaplig artikel i "Scandinavian journal of public health" beskrivs en mycket ogynnsam utveckling för unga vuxna i Sverige. Här har den totala dödligheten legat på samma nivå under åren 2000–2017, medan den har sjunkit med 42 procent i resten av Europa. Den främsta anledningen till denna negativa utveckling i Sverige är droganvändning, främst av opioider, där dödligheten har ökat med 60 procent. Detta är ett katastrofalt misslyckande för den svenska välfärdspolitik och särskilt för narkotikapolitiken.

Mot denna bakgrund är regeringens förslag att minska anslagen till ANDTS-området obegripliga. Dessa har gradvis urgröpits under de senaste 15 åren, från att ha legat på 265 miljoner kronor om året, till regeringens förslag för den kommande perioden på 95 miljoner. Vad som krävs nu är i stället en kraftigt förstärkt satsning, särskilt på de förebyggande insatserna. Och inte bara för att förebygga opioiddödsfall; alkohol är fortfarande den substans som orsakar flest skador i Sverige, bland vuxna såväl som bland ungdomar. Det är vårt att påminna om detta, då politiken verkar ha slagit sig till ro med att alkoholkonsumtionen gått ner något de senaste 15 åren.

Det finns många insatser som bör förstärkas. Vi kommer här nämna två: lokalt förebyggande ANDTS-insatser och prispolitiken.

Ökade anslag behövs främst för att finansiera fler tjänster för att samordna insatserna i kommunerna. Antalet tjänster har reducerats markant i takt med minskade statliga medel. Den minskade alkoholkonsumtionen i Sverige under en

Alkohol är fortfarande den substans som orsakar flest skador i Sverige, bland vuxna såväl som bland ungdomar, skriver debattörerna. Arkivbild: Claudio Bresciani

”*Det kan ses som en bonus att en mer genomtänkt prispolitik ger positiva effekter för statskassan, men den stora samhällsvinsten är att de negativa konsekvenserna av alkohol minskar.*

period då tillgängligheten ökade (sjunkande realpriser, lättare att få tag i alkohol) beror sannolikt på den mobilisering på ANDTS-området som genomfördes. Dessa frågor kom upp på agendan i så gott som alla kommuner, nämnder, styrelser och frivilligorganisationer. Den infrastruktur för prevention som byggdes upp under 00-talet, och där dessa samordnare spelade en central roll, håller nu på att raseras.

Därtill krävs en satsning på ett nationellt kunskapscentrum för prevention. Prevention kräver i lika hög grad som behandling en vetenskaplig grund att stå på för att utveckla och sprida effektiva metoder. Det finns en rad förebyggande insatser som utvärderats vetenskapligt och visat goda resultat i projektförmen, men det krävs en struktur som förvaltar dem och

Debattörerna

Sven Andréasson
Professor i socialmedicin,
ordförande i Alkoholpolitiskt forum

Pi Högberg
Styrelseledamot i Alkoholpolitiskt forum

stöder implementeringen i kommuner och regioner. Särskilt är behovet för detta starkt inom narkotikaområdet. Ett sådant kunskapscentrum saknas i Sverige. Konsekvensen blir att lovande metoder inte används då kommunerna inte själva har resurser för utbildning och support.

Vid sidan av en ökad satsning på lokal prevention bör strategin också skärpa insatserna på den statliga nivån. Mångårig forskning runt om i världen bekräftar det starka sambandet mellan alkoholpriser, konsumtion och skador och är skälet till att Världshälsoorganisationen, WHO, lyfter fram alkoholskatter som ett av de kraftfullaste verktygen som nationer har för att begränsa de skador som orsakas av alkohol.

I budgetpropositionen för 2021 har regeringen aviserat en höjning av punktskatterna på alkohol och tobak från 2023 för att finansiera försvaret. Vi välkomnar alkoholskatt höjningen men menar att det är hög tid att börja använda priset på alkohol mer strategiskt i syfte att förebygga alkoholskador.

Alkoholpriserna har släpat efter rejält med hänsyn till inkomstutvecklingen under de senaste tio åren. Vi bör i Sverige därför årligen indexera upp punktskatten på alkohol med inflationen. Vi bör också införa en skattetrappa där skatten inte bara inflationsindexeras utan höjs med någon procent över inflationen varje år.

För att ytterligare minska sårbarheten hos gruppen som dricker mest bör vi också införa minimipriser, som är ett bra komplement till årliga punktskatt höjningar. Alkohol bidrar i likhet med tobak till ojämlikhet i hälsa.

I delar av Kanada har man använt sig av minimipriser en längre tid med goda resultat på hälsan. I Europa har åtta länder idag någon form av minimipriser på alkoholdrycker och forskning från Skottland, efter ett års användning, börjar nu inkomma och visar på positiva effekter.

Avslutningsvis är huvudargumentet för priserkyget på alkoholområdet inte skatteinkomster, utan folkhälsovinster. Det grundläggande skälet att ha höga skatter på alkohol är att minska konsumtionen och på så sätt förebygga sjukdomar, våld och andra alkoholskador, inte minst negativa konsekvenser för barns hälsa och utveckling. Det kan ses som en bonus att en mer genomtänkt prispolitik ger positiva effekter för statskassan, men den stora samhällsvinsten är att de negativa konsekvenserna av alkohol minskar.